

W. Wels, MA LLM
Rijksuniversiteit Groningen
Promovendus 'het internationaal recht ten aanzien van oorlogslichamen'

Betreft: consultatie Wet bestemming lichamen van overledenen

Emmen, 15 december 2024

L.S.,

Met waardering voor de herziening van de oude wet en voor de inhoud en opzet van de nieuwe wet, wil ik u hieronder enkele punten ter overweging meegeven.

Vanuit mijn onderzoek naar het internationaal recht ten aanzien van lichamen van overledenen tijdens gewapend conflict, en vanuit mijn uit dit onderzoek voortkomende contacten binnen de rampenidentificatiewereld, ben ik bekend met enkele kwesties die wellicht iets beter voor het voetlicht zouden kunnen komen in de nieuwe wet. Ik licht deze hieronder artikelsgewijs toe. Het betreft artikelen 1, 15-17, 19 en 29.

Ik wens u veel succes met het verwerken van alle consultaties en het opstellen van de definitieve tekst.

Met vriendelijke groet,
Welmoet Wels

Ad artikel 1, Begripsbepalingen

In dit lijstje ontbreekt *identificatie*.

Identificatie is een kernwaarde als het gaat om de waardige afhandeling van een overleden lichaam en om de rechten van familie. Dit is niet alleen zo in de nieuwe ontwerpwet, maar ook in het internationaal recht, onder andere in de Conventies van Genève, het humanitair gewoonterecht, het rampenrecht, en de interpretatie van het Internationaal Verdrag Inzake Burgerrechten en Politieke Rechten. Het belang van identificatie voor mens en maatschappij staat als een paal boven water blijkens alle organisaties en bronnen die gemobiliseerd zijn voor het terugdringen van het aantal vermissingen, zowel rond gewapend conflict alsook buiten oorlogscontext.

Het recht op identiteit staat vastgelegd in BW art. 1.4, 6 en 7. Voor kinderen staat dit bovendien verankerd in het Internationaal Verdrag Inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, art. 23 en in het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind, art. 7. Nederland is sinds 1979 resp. 2002 verdragspartij bij deze convenanten. Kortom: iedereen in Nederland heeft recht op een individuele identiteit, en de Staat is verplicht dit recht actief in praktijk te brengen.

In deze ontwerpwet staat identificatie centraal, wat zeer terecht is. Daarom zou het goed zijn als er in de begrippenlijst wordt omschreven wat identificatie precies inhoudt voor deze wet. Ik waag mij aan deze suggestie:

Identificatie: *het uniek onderscheiden van de overledene ten opzichte van alle andere levende en overleden personen door middel van het vaststellen van de geregistreerde individuele namen van de overledene, indien nodig aangevuld met andere individuele persoonsgegevens zoals de geboortedatum, -plaats en nationaliteit.*

Ad artikelen 15-17, Identificatie overledene

1.

Deze artikelen beschrijven diverse situaties rond identificatie grondig. Toch zou ik aanbevelen om een toevoeging te maken die de politie de mogelijkheid verschaft om gegevens die identificatie kunnen helpen of bespoedigen, op te vragen bij publieke en semi-publieke instanties.

Een niet-vastgestelde identiteit betekent een grote emotionele en praktische last voor familieleden van vermisten en vermoedelijk overledenen. Vaak zijn gegevens die kunnen helpen bij identificatie beschikbaar bij zorgverzekeraars, bijvoorbeeld namen van huisartsen, tandartsen, ziekenhuizen, en nummers van protheses en implantaten. Op dit moment willen instanties zoals zorgverzekeraars niet altijd meewerken aan onderzoek ter vaststelling van de identiteit van overledenen en weigeren gegevens beschikbaar te maken voor politie. Daarmee blijft de familie van vermisten en vermoedelijk overledenen onnodig of onnodig lang in een onzekere situatie over het lot van hun verwant.

De ernst van deze onzekerheid is niet te onderschatten. Het internationaal recht geeft inzicht hoe belangrijk dit is. Het Internationaal Verdrag Inzake Burgerrechten en Politieke Rechten stelt in art. 23 dat het gezin, als 'natuurlijk en fundamentele kern van de maatschappij', recht heeft op

bescherming door de Staat. Dit recht op bescherming van het familieleven noemt u in de Memorie van Toelichting, p. 53. In jurisprudentie van het Internationale Comité voor de Rechten van de Mens ('Human Rights Committee') dat toeziet op naleving van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, is vastgesteld dat onvoldoende inspanning van de Staat of het achterhouden van gegevens die tot identificatie kunnen leiden, gezien wordt als een wrede, onmenselijke behandeling van het gezin in de zin van art. 7 van hetzelfde verdrag. Het niet-meewerken aan identificatie geldt daarmee als een mensenrechtenschending.

Zorgverzekeraars zijn geen staatsorgaan, maar wel een soort staatsorgaan. Ze staan in de zorgverzekeringswet verankerd, staan onder toezicht van de overheid, en ontvangen overheidsmiddelen. Ze oefenen feitelijk statelijke functies uit en zijn daarmee een semi-publiek orgaan. Vanuit dit oogpunt dienen ze te handelen conform de verplichtingen van de Nederlandse Staat en informatie die kan helpen om overledenen te identificeren, en daarmee mensenrechtenschendingen kan voorkomen, desgevraagd te delen met politie.

Ik beveel aan om in de ontwerpwet onder art. 17.3 toe te voegen:

c. een ambtenaar van politie een onderzoek laten verrichten naar gegevens die kunnen helpen bij de identificatie van de overledene, zoals die beschikbaar zijn bij zorgverzekeraars. Zorgverzekeraars zijn verplicht de politie inzicht te geven in de gevraagde gegevens.

2.

Artikel 17 maakt het mogelijk om van een onbekende overledene een DNA-profiel vast te stellen, teneinde verwantschapsonderzoek mogelijk te maken voor identificatie. DNA-onderzoek is een zeer nuttig stukje wetenschap. Het kent echter ook zijn beperkingen. Op de eerste plaats is DNA organisch materiaal en daarmee vergankelijk; niet altijd geven stoffelijke resten DNA prijs. Op de tweede plaats is succes met DNA gebaseerd op de mogelijkheid DNA-profielen van mogelijke verwanten te achterhalen. Ook dit is lang niet altijd een realiteit.

Dit artikel lijkt geschreven met in gedachten een 'vers' en intact lichaam van Europese afkomst. Evenwel, lichaamsdelen, lichamen in verregaande staat van ontbinding of gemummificeerd, worden ook aangetroffen. Ook komen niet alle lichamen van oorsprong uit een land waar DNA-verwantschapsonderzoek mogelijk is, zoals bijvoorbeeld kan zijn met lichamen die door de zee zijn aangebracht.

Ik beveel daarom aan om dit artikel uit te breiden met 'andere biometrische methoden', bijvoorbeeld met deze toevoegingen (cursief):

1. ... dat celmateriaal wordt afgenomen ten behoeve van een DNA-onderzoek dat zich richt op het vergelijken van DNA-profielen of het vaststellen van verwantschap. Indien DNA niet te verkrijgen is van de lichamelijke resten, of het onwaarschijnlijk lijkt dat verwantschapsonderzoek resultaat geeft, dan draagt de burgemeester er, uitsluitend ten behoeve van de identificatie, zorg voor dat andere biometrische methoden worden toegepast die kansrijker zijn.

2. DNA-profielen *en andere biometrische gegevens* worden slechts verwerkt voor het vaststellen van de identiteit van een overledene. De verwerking van DNA-profielen en celmateriaal *en andere biometrische bevindingen* vindt plaats onder beheer van de politie. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld over het verwerken van DNA-profielen en celmateriaal *en andere biometrische bevindingen*.

Ad artikel 19, Sectie of ander geneeskundig onderzoek op last van de overheid

Hier wordt gesproken over afwijkingen op artikel 18 en staan er een aantal uitzonderingen genoemd. Wellicht is het vollediger om hier ook te verwijzen naar art. 17.3.b, waaronder de burgemeester een arts een onderzoek in het lichaam van de overledene kan laten verrichten. Dit betreft immers ook een vorm van sectie of ander geneeskundig onderzoek en is daarmee eveneens uitzonderlijk op artikel 18.

Ad artikel 29, Zorg burgemeester

In het verlengde van bovenstaand beschreven belang van identificatie, en de internationaalrechtelijke plicht van de staat daarin, zou het goed zijn om hier aan lid 1 toe te voegen (cursief):

1. ... draagt de burgemeester van de gemeente waar het lichaam van de overledene zich bevindt zorg voor de verrichting van *de schouw, de identificatie, en de bestemming*.